

---

Pregledni rad  
UDK 004.7 (497.113)  
(57-74)  
Primljeno: 21. 1. 2011.

*Dubravka Valić Nedeljković\**

# Digitalizacija u Srbiji u kontekstu medijske strategije Vojvodine s fokusom na medije nacionalnih manjina

## Sažetak

Dva su osnovna zadatka koja Srbija mora veoma brzo obaviti: a) donošenje medijske strategije i b) digitalizacija. Način na koji budu obavljeni ovi zadaci direktno će utjecati na medije na jezicima nacionalnih manjina. Prema nadležnostima koje je Vojvodina dobila novim Statutom iz 2009. godine, pripremanje prijedloga za medijsku strategiju na području Pokrajine zadatak je koji bi trebao obilježiti aktivnosti pokrajinske vlade u suradnji s medijskim stručnjacima u prvoj polovici 2011. godine. Strategijom moraju biti predviđeni modaliteti u kojima će u digitalnim uvjetima djelovati mediji na jezicima nacionalnih manjina. Bitno je da prije toga Strategija definira što se smatra medijima na jezicima nacionalnih zajednica jer je ponuda prakse veoma razuđena. Hoće li digitalizacijom ovi mediji dobiti ili izgubiti i na koji će način oni iskoristiti mogućnosti koje pružaju nove tehnologije, također su pitanja kojima se bavi ovaj tekst.

**Ključne riječi:** mediji na jezicima nacionalnih zajednica, strategija, digitalizacija.

---

\*Autorica je doktorica znanosti i profesorica Sveučilišta u Novom Sadu, Srbija, e-mail: dnvalic@gmail.com

Review article  
UDK 004.7 (497.113)  
(57-74)  
Received: January 21, 2011

*Dubravka Valić Nedeljković\**

# Digitalization in Serbia in the context of media strategy of Vojvodina with focus on minority language media

## Summary

Two most urgent tasks of Serbia are firstly to bring media strategy and secondly to perform digitalization. The way these tasks will be performed will directly influence the minority language media. According to jurisdiction that Vojvodina acquired with new Statute from 2009, preparation of media strategy plan on the province territory is a task that should mark the activities of the government in cooperation with media experts in the first half of 2011. Strategy needs to predict models in which minority language media will act. What is more important, strategy needs to define the notion of minority language media since practice is rather uneven. This paper deals with questions of whether these media will lose or gain with digitalization and how they will use the possibilities of new technologies.

**Key words:** minority language media, strategy, digitalization

---

\* Author has a PhD and she is a Professor at the University of Novi Sad, Serbia, e-mail: dnvalic@gmail.com

## Uvod

Dva su osnovna pitanja (topics) u središtu pažnje ovoga rada: mediji na jezicima nacionalnih zajednica i digitalizacija. Točka u kojoj se ove teme ukrštavaju je *Strategija za poboljšanje položaja medija u AP Vojvodini*.

Dakle, osnovni su pojmovi koje treba definirati u uvodu ovog rada mediji na jezicima nacionalnih zajednica, digitalizacija i strategija.

## Mediji na jezicima nacionalnih zajednica

Već se na samom početku susrećemo s ozbiljnim problemom jer u praksi danas postoji više varijeteta medija koji proizvode sadržaje na jezicima nacionalnih zajednica. Međunarodna i domaća regulativa, kao i znanstvena i stručna javnost, kod nas i u svijetu, nije se do sada bavila jasnim definiranjem pitanja «što se može smatrati medijem koji zadovoljava komunikacijske potrebe nacionalnih zajednica».

Praksa prepoznaje:

a) medije koji su u potpunosti formatirani i programirani na jeziku nacionalne zajednice i u kojima je cijeli novinarski, upravljački i administrativno-tehničko-tehnološki kadar iz te nacionalne zajednice. Osnivač je tih medija, kada je tisak u pitanju, nacionalni savjet određene nacionalne zajednice (npr. Mađar So, Hlas Ludu, Ruske slovo, Libertatea), ali osnivač i vlasnik može biti i NVO određene nacionalne zajednice ili privatni subjekt (NVO: TV Panon; privatni subjekt: Čoladiker).

b) medije koji samo dio svog prostora, odnosno vremena, odvajaju za sadržaje prezentirane na jeziku nacionalne zajednice i za to angažiraju novinare koji pripadaju toj zajednici ili govore jezik te zajednice. Oni su organizirani u posebne redakcije koje funkcioniraju na principu deska na jezicima nacionalnih zajednica. Imaju autonomiju u uredničkoj politici i fiksirani prostor u tiskanim medijima. Vrijeme u elektronskim medijima organizirano je po načelu udjela. Sve ostale

službe nisu označene jezično i nacionalno. Na ovaj je način ustrojen medijski javni servis Vojvodine RTV.

c) medije koji izlaze na srpskom jeziku, a samo neke sadržaje proizvode na jednom ili više jezika nacionalnih zajednica u različitom opsegu, bez angažiranja novinara koji pripremaju medijske sadržaje na svom materinskom jeziku, odnosno jeziku nacionalne zajednice. Sadržaje proizvedene na srpskom jeziku prevode stručni prevoditelji (servisi novinarskih agencija, primjerice BETA).

d) medije koji povremeno prevode i objavljuju sadržaje na nekom od jezika nacionalnih zajednica u veoma ograničenom opsegu. Uglavnom su to sadržaji isključivo informativnog karaktera, bez jasnog uređivačkog koncepta. Primjerice, u Srbiji su lokalne radiostanice, da bi se smatrale višejezičnima i imale prednost pri konkuriranju za stimulaturna sredstva, uvodile najčešće petominutne vijesti na romskom jeziku koje su emitirane jednom tjedno.

e) medije koji su utemeljeni na principu bilingvizma ili multijezičnosti. Svi angažirani su pripadnici različitih nacionalnih zajednica i čine jednu redakciju. Preferencije za rad u ovakvim medijima imaju višejezične osobe. U Vojvodini je u okviru lokalnog novosadskog *Radija 021* (devedesetih godina prošlog stoljeća), na posebnoj frekvenciji, *Multiradio* eksperimentalno emitirao višejezične sadržaje.

f) medije koji nisu označeni «jezično», odnosno «etnički», već u središtu interesa imaju određeni sadržaj, primjerice isključivo vjerski (Radio Marija emitira na pet jezika vjerski program rimokatoličke orijentacije) ili sportski.

Definirati što se prioritetno smatra medijem na jeziku nacionalne zajednice značajno je zbog jasne i dosljedne primjene principa afirmativne akcije na osnovi koje se ovi mediji posebno podržavaju. Na taj se način osigurava kontinuitet u ostvarivanju komunikacijskih potreba pripadnika nacionalnih zajednica u multikulturalnim društvima. Pod «posebno podržavaju» smatra se ne samo stabilno financiranje ovih medija, već i prednost u dobivanju dozvola za rad elektronskih medija čiji su sadržaji (mediaoutput??) na jeziku, odnosno na jezicima, nacionalnih zajednica.

U istraživanju koje je monitoring tim Novosadske novinarske škole proveo 2010. godine za potrebe pripreme materijala za *Strategiju* anketirani su mediji na jezicima nacionalnih zajednica i mediji na srpskom jeziku. Pitanje je bilo što se može smatrati medijem koji

objavljuje na jeziku/jezicima nacionalne/nih zajednice/zajednica. Najviše se ispitanika (53,81%) opredijelilo za varijantu (a) da je to prije svega medij koji je u potpunosti formatiran i programiran na jeziku nacionalne zajednice. Za drugu varijantu opredijelilo se 28,84% ispitanika (b) koji smatraju da su to su mediji koji samo dio svog prostora, odnosno vremena, odvajaju za sadržaje prezentirane na jeziku nacionalne zajednice i za to angažiraju novinare koji pripadaju toj zajednici ili govore jezik te zajednice. Svega 17,35% ispitanika odlučilo je da se medijima koji objavljuju sadržaje na nekom od jezika nacionalnih zajednica mogu smatrati i oni iz neke od ostale četiri (c, d, e, f) ponuđene grupe.

## Digitalizacija

Pod digitalizacijom smatrat ćemo samo digitalnu televiziju jer je proces digitalizacije tog medija u toku<sup>1</sup>.

Digitalna televizija temelji se na pretvaranju analognog TV signala u digitalni oblik, njegovoj kompresiji<sup>2</sup> i digitalnoj modulaciji potrebnoj za prijenos digitalnih signala.

Format nove digitalne televizije standardizirale su međunarodne i nacionalne organizacije<sup>3</sup> i danas se uglavnom koristi europski standard DVB i američki standard ATSC<sup>4</sup>. Raspodjela TV kanala ostala je u svim sustavima ista<sup>5</sup>.

Primijenjena kompresija omogućava mnogo učinkovitije korištenje raspoloživog spektra, tako da se na jednoj frekvenciji (kroz jedan kanal) prenosi četiri do osam programa, ovisno o formatu<sup>6</sup>.

U zemaljskoj i kablskoj televiziji ova promjena dovodi do toga da se poslovno razdvajaju proizvođač programa (TV operator) i emisijska tehnika (distributer). Poslovni model digitalne televizije sastoji se od tri sudionika: operatera, distributera i gledatelja. Prijem digitalne

---

<sup>1</sup> Zasad se o digitalizaciji radija do 2017. neće ni na međunarodnoj razini ozbiljnije raspravljati.

<sup>2</sup> Standardi MPEG2, MPEG4, H264-HD.

<sup>3</sup> ITU, EBU, FCC.

<sup>4</sup> Japan, Koreja i Kina imaju vlastite standarde.

<sup>5</sup> Svaki kanal i dalje zauzima opseg od 8 MHz.

<sup>6</sup> SD – standardna kvaliteta, HD – visoka rezolucija, tj. visoka kvaliteta.

televizije zahtijeva dodatni uređaj STB da bi se digitalni signal dekodirao i pretvorio u pogodnu formu za prikazivanje na ekranu.

Međunarodna organizacija za telekomunikacije (ITU) odredila je „prijelazno razdoblje za uvođenje digitalne terestričke radiodifuzne službe“, koje je počelo 17. lipnja 2006. i traje do 17. lipnja 2015. godine, što je i datum potpunog prestanka analognog televizijskog emitiranja na području Europe i Afrike.

Srbija je također potpisala ovaj sporazum i na prijedlog Ministarstva za telekomunikacije i informacijsko društvo 2. srpnja 2009. Vlada Republike Srbije usvojila je strategiju i akcijski plan. U *Strategiji za prelazak s analognog na digitalno emitiranje radio i televizijskog programa u Srbiji* predviđeno je da 4. travnja 2012. bude takozvani «switch off» za analogno emitiranje i «switch on» za digitalno. Izabrani standard je DVB-T2. Do tada bi trebalo izgraditi nedostajuće odašiljače, nabaviti u potpunosti opremu, prije svega za dva javna servisa u Srbiji, a potom i za regionalne i lokalne televizije, obrazovati tehnički i novinarski kadar za rad u novim uvjetima, provesti medijsku kampanju za prihvaćanje novih standarda, uložiti sredstva kao pomoć građanima za nabavu dodatnog STB uređaja preko kojeg bi se digitalni signal dekodirao i pretvorio u pogodnu formu za prikazivanje na ekranu. Kako je do travnja 2012. ostalo još oko godinu i pol, sve se češće u stručnoj javosti izražavaju sumnje da je on realan, iako je utvrđen Strategijom i iako su akcijskim planom definirani koraci u realizaciji.

## Strategija

Strategija, u modernom tumačenju tog pojma, predstavlja, u suštini, programsko-političko stajalište Vlade za praktično djelovanje u određenoj sferi društvene prakse. Strategija se zasniva na istraživanju situacije (assessment???) u području za koje se strategija izrađuje, vremenski je ograničena i jasno definira pravce i ciljeve razvoja.

Strategije se posljednjih godina u Srbiji donose za sva područja društvene prakse. Upravo je u toku priprema *Strategije za unapređenje položaja medija u Srbiji*. Međunarodni su stručnjaci u prvoj polovici 2010. godine proveli studiju o medijskom sektoru Srbije. Na osnovi tog teksta ove su jeseni Ministarstvo za kulturu i OSCE održali sa zainteresiranom

javnosti četiri okrugla stola o stanju u medijskom sektoru Srbije i pravcima njegovog mijenjanja.

Pokrajinsko izvršno vijeće (PIV) formiralo je komisiju s četiri radne grupe za izradu prijedloga *Strategije za unapređenje položaja medija u AP Vojvodini*. Nakon konzultiranja istraživanja o stanju na terenu i široke debate u okviru radnih grupa, Tajništvu za informacije PIV dostavljen je prvi integralni tekst prijedloga *Strategije za unapređenje položaja medija u AP Vojvodini* koji je upravo na razmatranju. Ako i kada se postigne konsenzus o predloženim rješenjima za poboljšanje položaja medija u Vojvodini s posebnim naglaskom na medije na jezicima nacionalnih zajednica i digitalizaciju, tekst će biti uključen u jedinstven dokument *Strategije za medije Srbije*.

## **Normativni okvir**

Normativni okvir relevantan za ovu temu čine međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo o ljudskim pravima i o medijskoj regulaciji.

## **Međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo o ljudskim pravima**

Srbija je ratificirala sve međunarodne dokumente koji se odnose na zaštitu prava nacionalnih manjina, kao i zaštitu regionalnih i manjinskih jezika (*Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, Rim, 1950., *Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima*, 1992., *Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina*, 1998., *Deklaracija o slobodi izražavanja i informiranja*, 1982.). To znači da je preuzela obvezu da na svim razinama osigura informiranje na materinskom jeziku za sve nacionalne zajednice koje prepoznaje domaće zakonodavstvo.

U Ustav Srbije (2006.) i druge prateće zakone koji se odnose na zaštitu nacionalnih manjina (*Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, 2002., *Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine*, 2009., *Zakon o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina*, 2009.,

*Zakon protiv diskriminacije*, 2009.) ugrađeni su međunarodni standardi u području ljudskih prava.

Treba imati u vidu da su u odredbama Statuta Vojvodine ugrađena rješenja koja odražavaju naslijeđenu, izrazito dobro postavljenu praksu u osiguravanju prava svim nacionalnim zajednicama. Ta se prava odnose i na posjedovanje, primanje i širenje informacija i ideja i to bez miješanja javne vlasti - kako je to precizirano (još prije 60 godina) u članku 10. *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*.

## Međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo o medijskoj regulaciji

Europska komisija i Savjet Europe veliku pažnju posvećuju regulativi u medijskoj sferi. Izdajamo samo nekoliko najznačajnijih: *Preporuka* 2009/625/EK od 20. kolovoza 2009. *za medijsku pismenost u digitalnom okruženju, za konkurentniju i sadržajnu audiovizualnu djelatnost i za inkluzivno društvo*; *Deklaracija o slobodi izražavanja i informiranja*, 1982.; *Direktiva o audiovizualnim medijima i uslugama*, (Direktiva AVMS), prosinac 2007., osnova za stvaranje učinkovitog jedinstvenog tržišta audiodifuznih medija; *Europska konvencija o prekograničnoj televiziji* (ECTT), usvojena 1989. godine (stupila na snagu 1993. godine) i dopunjena 2002. godine; *Amsterdamski ugovor*, 1997., u kojem se definira da je "sustav javne radiodifuzije u zemljama članicama direktno povezan s demokratskim, društvenim i kulturnim potrebama očuvanja medijskog pluralizama"; *Preporuka o medijskom pluralizmu i raznolikosti medijskog sadržaja*, 2007.

Zatim, značajni su još i *Deklaracija o ulozi medija civilnog društva u promoviranju društvene kohezije i međukulturnog dijaloga* (2009.); *Rezolucija o stanju lokalnog radija u Europi*, *Deklaracija Savjeta ministara EU o slobodi komunikacija na internetu*, (2008.); *Preporuka o javnom radiodifuznom servisu*, Parlamentarna skupština Europe, 2004. godine.

Paket medijskih zakona u Srbiji u skladu s europskim standardima donošen je od 2002. na ovamo. Posljednji usvojen je *Zakon o elektronskim komunikacijama* (2010.). U tijeku je redefiniranje *Zakona o*



radiodifuziji (2002.). U ovom trenutku (jesen 2010.) kreira se novi *Zakon o oglašavanju*<sup>7</sup> i, što je još važnije, strategije za unapređenje položaja medija.

Svi medijski zakoni u Srbiji zalažu se za slobodu oblikovanja, širenja i primanja informacija na materinskom jeziku. Istovremeno i sprečavaju diskriminaciju po svim osnovama. Izdvajamo za ovu temu dva najznačajnija dokumenta.

Prvi je *Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine (2009.)* u kojem se precizira: a) u članku 62. da Pokrajina donosi strategiju razvoja u području javnog informiranja na teritoriju AP Vojvodine u skladu s republičkom strategijom u području javnog informiranja i (b) da se brine o ostvarivanju prava nacionalnih manjina u području javnog informiranja.

Drugi dokument predstavljaju *Odluke Skupštine APV o prijenosu osnivačkih i vlasničkih prava za medije na jezicima nacionalnih manjina na nacionalne savjete*, objavljene u Službenom listu AP Vojvodine 10/2004. Savjeti nacionalnih manjina dobili su značajne ingerencije u području javnog informiranja na materinskom jeziku.

## Stanje i perspektive medija na jezicima nacionalnih zajednica u digitalnom ključu

### Stanje

U Autonomnoj Pokrajini Vojvodini postoje **102 medija** ili medijska proizvoda, koji svojim sadržajem (novine, elektronski mediji) u potpunosti ili dijelom **informiraju javnost na jezicima nacionalnih zajednica**. Od tog su broja 28 tiskani, a **74 elektronski mediji**.

Prema podacima RRA<sup>8</sup> na teritoriju Vojvodine izdano je ukupno 115 dozvola za rad na svim razinama. Treba imati u vidu da broj dozvola nije identičan s brojem emitera.

Radiodifuzna ustanova Vojvodine, kao javni servis za Pokrajinu (RTV), Radio Novi Sad emitira program na 8 manjinskih jezika: mađarskom, slovačkom, rumunjskom, rusinskom, romskom, bunjevačkom, makedonskom i ukrajinskom jeziku. TV Vojvodina

---

<sup>7</sup> Stari, iz 2005. godine, u svom osnovnom obliku već pokazuje znatne manjkavosti u primjeni.

<sup>8</sup> Samoregulatorno tijelo Republička radiodifuzna agencija Srbije (<http://www.rra.org.rs/>).

emitira program na 9 manjinskih jezika: mađarskom, slovačkom, rumunskom, rusinskom, romskom, hrvatskom, bunjevačkom, makedonskom i ukrajinskom jeziku.

U AP Vojvodini **6** od 13 regionalnih radiostanica emitira program na jezicima nacionalnih manjina. Nijedna od 5 regionalnih televizija nema stalne programe na jezicima nacionalnih zajednica.

Među medijima lokalnog karaktera radiodifuzni program na manjinskim jezicima ima **28** od 53 radija i **9** od 19 televizija.

Za elektronske se medije u toku privatizacije odvijao još jedan paralelni proces - dodjela dozvola za emitiranje programa lokalnim, regionalnim, pokrajinskim i nacionalnim radijskim i televizijskim stanicama.

Oba procesa za medije na jezicima nacionalnih zajednica nisu bila stimulativna.

Kada je o privatizaciji riječ, višejezični su se mediji najteže privatizirali, a za one koji to i jesu napravili, pokazalo se da postoji realna prijetnja da u novim uvjetima prestanu postojati.

Kada je riječ o dodjeli dozvola za emitiranje, neke tradicionalno uspješne višejezične radiostanice u vlasništvu lokalnih samouprava nisu dobile dozvolu. Razlog je najčešće bio netransparentan, a u pozadini su takvih odluka stajali politički interesi i dogovori.

U javnosti se polemiziralo<sup>9</sup> o teškoćama u procesu transformacije samo desetak vojvođanskih lokalnih radiostanica, iako je situacija na terenu bila daleko kompliciranija. Najviše problema i u vezi s dodjelom frekvencije i u vezi s privatizacijom imale su radiostanice Subotica i Apatin. Problema s dodjelom frekvencija imali su Zrenjanin, Kikinda, Kovin i Bačka Topola, a problema s privatizacijom Srbobran, Sombor i Bačka Topola.

Najveći broj stanica koje nisu dobile dozvolu za frekvenciju u međuvremenu su prestale postojati, ali jedan dio njih i dalje nezakonito emitira program. Piratske radiostanice ilegalnom upotrebom frekvencija ometaju emitiranje programa legalnih stanica i pritom ne plaćaju nikakve

---

<sup>9</sup> Opširno o procesu i javnoj reakciji u: Dejan Pralica, *Lokalni radio u višejezičnoj sredini: primer Autonomna pokrajina Vojvodina*, doktorska disertacija obranjena na FPN Sveučilištu u Beogradu, lipanj 2010.

pristojbe državi. Proces je gašenja takvih stanica kompliciran i dugotrajan.

U Vojvodini do travnja 2009. nije privatiziran 21 općinski/gradski elektronski medij, od kojih 17 emitira programe i na jezicima nacionalnih manjina.

Istraživanje<sup>10</sup> Novosadske novinarske škole za potrebe medijske strategije za Vojvodinu, (studeni 2009., [www.novinarska-skola.org.rs](http://www.novinarska-skola.org.rs)) pokazalo je da predstavnici vojvođanskih općina smatraju da bi lokalne samouprave trebale biti vlasnici medija, bar u nekom manjinskom postotku vlasništva, kao i da bi trebali postojati lokalni javni servisi. Oni su, kao poželjan model financiranja medija na lokalnoj razini, naveli model lokalnih ili regionalnih javnih servisa, kojima su najbliži postojeći mediji u vlasništvu općina i gradova. Kao glavni argument za vlasništvo lokalnih samouprava nad medijima navode se programi na jezicima nacionalnih zajednica, koji ne mogu samostalno opstati na tržištu, kao i argument da mediji u malim sredinama ne mogu opstati bez podrške općine. Istraživanje je pokazalo da ne postoji jasna politika i jasna pravila za dodjelu sredstava za podršku ostvarivanju javnog interesa u području informiranja. U siromašnijim vojvođanskim općinama takvi natječaji se uglavnom i ne raspisuju, iako po *Zakonu o lokalnoj samoupravi*<sup>11</sup> općina mora projektnim financiranjem pomagati medije.

Mediji u javnom vlasništvu (69), prema podacima tajništva za informacije PIV, proizvode 68% sadržaja koji se odnose na nacionalne zajednice, odnosno osnivači su im: javni servis u 17 slučajeva, nacionalni savjeti manjina u 9 i skupštine općina i gradova u 43 slučaja. Ako se izuzmu redakcije i uredništva u sklopu RTV-a (javni servis Vojvodine) i novina kojima su osnivači nacionalni savjeti, a koji imaju sigurne izvore financiranja i status, ostali se u slučaju privatizacije već po pravilu nalaze u teškoj situaciji.

Pokrajinska vlada od 2000. svake godine raspisuje natječaj za dodjelu sredstava za podizanje tehničko-tehnoloških kapaciteta medija. Usprkos uložnim sredstvima situacija je još uglavnom

---

<sup>10</sup> Od 45 vojvođanskih općina i gradova kojima je dostavljen upitnik, odgovor je stigao od njih 37.

<sup>11</sup> *Zakon o lokalnoj samoupravi* («Sl. glasnik RS», br. 129/2007.): članak 20. stavak 1. točka 34. «Općina, preko svojih organa... brine se o javnom informiranju od lokalnog značaja i stvara uvjete za javno informiranje.»

nezadovoljavajuća. Privatni elektronski mediji u pravilu imaju suvremeniju studijsku opremu, javna poduzeća uglavnom imaju veći prostor, kao i više opreme i bolju montažu. Mediji u javnom vlasništvu imaju svoju emisijsku tehniku i bolje riješen način emitiranja signala. Izuzetno mali broj medija ima opremu za digitalnu obradu zvuka i slike, kao i tehnologiju za emitiranje programa preko interneta.

Najdalje u opremanju za digitalnu proizvodnju programa otišao je javni servis Vojvodine. Prema izvještaju koji je RTV pripremio za potrebe pisanja Strategije od 25. srpnja 2010. godine, infrastruktura je u televiziji digitalna tako da je RTV Vojvodine u stanju da prema odašiljačima, kablskim operaterima (SBB, KDS), Telekomu za IPTV i satelitskom operateru *digITV* isporučuje digitalne signale za oba programa, tj. kanala. Prvi je kanal za program na srpskom jeziku, a drugi za programe na jezicima nacionalnih zajednica (po time shier modelu).

Kada su lokalne i regionalne televizije u pitanju, kod natječaja za dobivanje dozvola za emitiranje (frekvencija), data je preporuka za digitalne linkove koje su neke televizije i osigurale. Također, neke su televizije osigurale i odašiljače koji su spremni za digitalno emitiranje. Primjerice, TV Most d.o.o. iz Novog Sada nabavila je šest pari digitalnih linkova i tri odašiljača spremna za digitalno emitiranje, u što je godinama ulagala ozbiljna sredstva i spremna je dočekala zahtjeve digitalizacije.

U ovakvim je slučajevima potrebno osigurati način kako da se ova oprema stavi pod upravljanje novonastalom javnom poduzeću Emisiona tehnika i veze Srbije.

Ovo se može uraditi sklapanjem posebnih ugovora s televizijama koje posjeduju opremu.

Spomenuto poduzeće za emitiranje i prenos signala treba osigurati potrebnu opremu televizijama koje je nemaju.<sup>12</sup>

Problemi naslijeđene situacije koja je nepovoljna za realizaciju procesa digitalizacije u Srbiji su:

---

<sup>12</sup> Vlada Republike Srbije početkom je listopada 2009.godine donijela odluku o osnivanju javnog poduzeća za upravljanje emisijskom infrastrukturom. Poduzeće "Emisiona tehnika i veze" dmah je počelo koristiti pokretne i nepokretne stvari (zgrade, antenske sustave, radio-relejne sustave i dr.), imovinska prava i druga sredstva emisijske infrastrukture od Radiodifuzne ustanove Srbije, a preuzima i dio obveza Radiodifuzne ustanove po kreditima za nabavu sredstava emisijske infrastrukture. Još u potpunosti nije definirana sudbina emisijske strukture javnog servisa Vojvodine, a posebno privatnih elektronskih medija.

- frekvencijski plan koji traje do 2015. podijelio je većinu raspoloživih frekvencijskih licenci za analognu TV sa svega par frekvencija za eksperimentalnu digitalnu TV
- stanje je emisijske tehnike loše i podijeljeno je na nekoliko velikih i mnogo malih TV organizacija bez dovoljne kritične mase za konverziju
- gledatelji su u većim gradovima uglavnom orijentirani na kablanske priključke, pri čemu je i stanje kablanske mreže vrlo nepovoljno
- sustav naplate TV pretplate problematičan je i ne baš učinkovit, a posebno je loš za višejezični javni servis RTV
- izdvajanje JP Emisiona tehnika iz RTS-a i RTV-a sigurno je korak u dobrom pravcu, ali još je u početnom stadiju
- Srbija već dugo nema vlastitu elektronsku industriju.

Otvorena su pitanja:

- kako stvoriti prostor za preuzimanje frekvencija za digitalnu televiziju
- kako napraviti atraktivnu ponudu za gledatelje s ciljem da se povрати gledanost zemaljskih TV stanica, a da pri tome naplata pretplate bude učinkovitija (to znači da se pretplata prikuplja u Vojvodini, a potom 30% prosljeđuje u RTS; sada je situacija obrnuta)
- kako uhodati novu distributivnu organizaciju
- kako pokrenuti i zadržati više programa na jezicima nacionalnih zajednica – za Vojvodinu specifično i ključno otvoreno pitanje

Za sada je Ministarstvo za telekomunikacije i informacijsko društvo Srbije odlučilo da će u trenutku «switch on» postojati dva multipleksa. Sve televizije koje su na osam godina dobile dozvolu za rad imat će svoje mjesto u multipleksima.

## Perspektive

Za ubuduće trebalo bi imati u vidu da:

- se na jednoj frekvenciji (kroz jedan TV kanal) prenosi više TV programa
- unificirani digitalni format omogućava laku konvergenciju televizije, interneta i telefonije uz obilje novih servisa za gledatelje (tv na zahtjev- on demand)
- kvaliteta tona i slike značajno je bolja, a moguća je i 3D televizija
- digitalni sustav omogućava mnogo precizniju kontrolu pokrivanja na jednoj frekvenciji, tako da je moguće definirati i manja područja pokrivanja. To daje veću šansu ostvarivanju medijskog diverziteta. Danas je u Srbiji medijski diverzitet sadržaja veoma nizak<sup>13</sup>.

To praktično znači da ukoliko se cijeli proces bude dobro vodio i javni, a ne komercijalni interes bude ideja vodilja, velike su šanse da višejezične televizije, kao i one na nekom od jezika nacionalnih zajednica, dobiju svoju priliku za djelovanje u digitalnim uvjetima rada.

## Međutim

Sve rečeno može se staviti pod sumnju imajući u vidu da su i dosada mediji na jezicima nacionalne/nih zajednica:

- mnogo lakše gubili auditorij, nego ga stjecali
- bili ograničeni u pristupu reklamnim paketima velikih oglašivača, točnije da su fokusirani na lokalne oglašivače, najčešće označene pripadnošću toj zajednici
- opstali samo zahvaljujući velikodušnoj pomoći države, rjeđe nacionalnih i međunarodnih donatora
- veoma često konzervativni u odnosu na tehničko-tehnološke inovacije i istraživanja u pogledu žanra, točnije avangardnog pristupa

---

<sup>13</sup> Za više informacija: *Medijski skener* RTV Vojvodine kroz izborni monitoring, uz programske sheme nacionalnih emitera i dnevnik "Novosadskih razglednica", knjiga 4., Novi Sad, Novosadska novinarska škola, 2009.

realizaciji sadržaja, upotrebi izazova koje nudi medijska konvergencija i sl.

- imali prosječnu starost zaposlenih iznad 40 godina
- trpili pritiske svoje nacionalne zajednice zatvorene u vlastiti ksenofobni okvir
- bili zatvoreni za multikulturalne sadržaje
- bili neosposobljeni za prevođenje "na" i "s" jezika drugih zajednica, osim većinske
- bili neskloni obukama koje bi mogle podignuti njihov profesionalni standard jer ih smatraju pritiskom na svoj nacionalni imidž
- bili neskloni traganju (seek) za mogućim državnim i stranim, osim od matične zemlje, projektnim donacijama.

Ostaje otvoreno pitanje hoće li mediji na jezicima nacionalnih zajednica biti sposobni odgovoriti na izazove digitalizacije jer su u desetljećima implicitnim zanemarivanjima, a eksplicitnom podrškom države, dovedeni u stanje niskih kompetencija u kojem su i danas. Jedan od testova bili su i nedavni natječaji za dodjelu dozvola radijskim i televizijskim stanicama. Samo je jedan medij odlučio tražiti dozvolu kao NGO, jer su tu mnogo manja davanja koja treba izdvojiti za različite naknade i poreze. Međutim, činjenica da je to značilo lišiti se 100% pokroviteljstva države, kao i veoma ograničeno vrijeme za reklamne blokove, mnoge je odvratila od natjecanja za dozvolu ovog tipa vlasništva<sup>14</sup>. Međutim, kreatori *Zakona o radiodifuziji* (2002.) upravo su imali na umu medije na jezicima nacionalnih zajednica kada su predvidjeli mogućnost postojanja radio i televizijskih stanica civilnog sektora (članak 43. *Zakona o radiodifuziji*). Nacionalne zajednice i njihovi mediji nisu se, nažalost, ohrabili da to iskoriste i promijene svoj tradicionalni način funkcioniranja - državno vlasništvo, smatrajući da im jedino to jamči siguran opstanak.

---

<sup>14</sup> Dodijeljena je samo jedna takva u cijeloj Vojvodini.

## Zaključak

Digitalizacija se u Srbiji uveliko priprema, ali s tehničko-tehnološkog stajališta. Sadržajno, kao o šansi za povećanje medijskog diverziteta, malo tko vodi računa. Kada se u razmatranje procesa digitalizacije, u kontekstu kreiranja medijske strategije Srbije/Vojvodine uključe neriješena pitanja medija na jezicima nacionalnih manjina, tada se vidi koliko je u suštini situacija komplicirana. Nije jasno koliko su se politički centri moći, a ne struka, zaista spremni ozbiljno pozabaviti tim, prije svega, demokratskim pitanjem. Podsjetimo da informiranje na materinskom jeziku nije formalno, već suštinsko pitanje. Ono zahtijeva implementaciju potpisanih međunarodnih dokumenata o poštivanju ljudskih i manjinskih prava u sferi javnog informiranja. Digitalizacija je šansa da se poveća i poboljša televizijski sadržaj na jezicima nacionalnih zajednica, ali samo ukoliko će ti mediji biti svestrano i svesrdno pomognuti da bi je mogli iskoristiti. Srbiji, prema *Strategiji prelaska s analognog na digitalno emitiranje*, ostaje tek godinu i pol (4. travnja 2012.) da mnogobrojne tehničko-tehnološke poslove privede realizaciji. Ukoliko uspije, može se pretpostaviti na osnovi rasprava na okruglim stolovima povodom pripremanja strategije (rujan 2010., Beograd), da će se o sadržaju, pa tako i o ulozi medija na jezicima nacionalnih zajednica, razmišljati tek nakon toga.

## Literatura

*Pregled evropskih zakona o nacionalnim manjinama*, Savezno ministarstvo nacionalnih i etničkih zajednica, Beograd, 2002.

Serenčič, Ž. i Isakov, Siniša, *Vojvodanski mediji - politički kompromis ili profesionalno izveštavanje*, Novi Sad, NDNV, 2010.

Valić Nedeljković, D., Education and mass media in the languages of ethnic communities in Vojvodina, in *Language in the Former Yugoslavia Lands*, ed. Ranko Bugarski and Celia Hawkesworth, Slavica. Bloomington, Indiana University Press, 2004., pp. 41.-52.



Valić Nedeljković, D., Minorities in Serbia focus on Vojvodina, in *Media and minorities in South east Europe*, (eds.) Thomas A. Bauer and Oliver Vujovic, Vienna:SEEMO, 2006., pp. 540.-554.

Valić Nedeljković, D., Pseudo događaj ili dvosmislena istina – Studija slučaja javni servis Vojvodine, u *MediAnali*, godište 1., br 2. ,studen 2007., (ur.) Stjepan Malović, Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku, pp.67.-87.

Valić Nedeljković, D., Mediji nacionalnih manjina, u *Medijska politika: časopis za medijsku kulturu i istraživanje*, (ur.) Budimir Damjanović. Nikšić. Vol. 1., No 1., 2008., pp. 179.-200.

Valić Nedeljković, D., Lokalna samouprava i mediji: studija slučaja Vojvodina, *Medijski dijalozi* - časopis za istraživanje medija i društva, Kotor, godina I., br. 2, decembar 2008

*Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine*, 2009.,Sl. glasnik RS, br. 99/2009.

*Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina* , 2009., Službeni glasnik RS , br. 72/2009.

*Zakon o lokalnoj samoupravi*, 2007., Sl. glasnik RS, br. 129/2007.

*Zakon o oglašavanju*, 2005., Sl. glasnik RS, br. 79/2005.

*Zakon o autorskom i srodnim pravima*, 2009., Sl. glasnik RS, br. 104/2009.

*Zakon o elektronskim komunikacijama*, 2010., Sl. glasnik RS, br. 44/2010.

*Zakon o radiodifuziji*, 2009., Sl. glasnik RS, br. 42/2002., 97/2004., 76/2005.,79/2005., 62/2006., 85/2006, i 41/2009.

*Zakon o javnom informisanju*, 2009., Sl. glasnik RS, br. 43/2003., 61/2005. i 71/2009.

*Ustav Republike Srbije*,2009., Sl. glasnik RS, br. 98/06

### Internetski izvori

Bondea, Zmecek, Bencek, *Media Study Report*, 2010.

<http://www.europa.rs/upload/documents/documents/news/MediaStudyReport.pdf>

*Mediji u višejezičnim društvima, Sloboda i odgovornost*, Beč, 2003., OSCE  
[www.osce.org/fom](http://www.osce.org/fom).

*EU documents* <http://eur-lex.europa.eu>.

Stojković, B., *Različiti pristupi upotrebi pojma strategija u savremenom dobu*,  
*Vojno delo*, 3, 2009., pp. 241.-269. [http://www.dibid.mod.gov.rs/arhiva/VD\\_2009-/15.%20Upotreba%20pojma%20strategija%20u%20savremenom%20dobu.pdf](http://www.dibid.mod.gov.rs/arhiva/VD_2009-/15.%20Upotreba%20pojma%20strategija%20u%20savremenom%20dobu.pdf)

*Strategija za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Srbiji*, 2009. [http://www.mtid.gov.rs/upload/documents/Strategija\\_za\\_prelazak\\_sa\\_analognog\\_na\\_digitalno\\_emitovanje-ovo.pdf](http://www.mtid.gov.rs/upload/documents/Strategija_za_prelazak_sa_analognog_na_digitalno_emitovanje-ovo.pdf)